

- چرا یکی از نیازهای بنیادین انسان نیاز به تعالی، رشد و بالندگی است؟ (۵/۰. نمره)

دی ۱۶

آدمی از ماندن، درجا زدن تکرار و منجمد شدن گریزان است او می خواهد خود را تکامل و تعالی بخشد، استعدادهای خویش را شکوفا کند و دروازه های پیشرفت را به سوی خود بگشاید.

- چرا انسان نیاز به زندگی در یک جامعه ی عادلانه دارد؟ (۱ نمره)

خ ۱۷

انسان به دنبال زندگی در جامعه ای است که روابط عادلانه بر آن حاکم باشد و حق او مراعات شود تا هم بتواند استعدادهای خداداد خود را شکوفا کند (۵/۰) و هم کرامت، حرمت و عزت نفس وی مورد تعرض قرار نگیرد. (۵/۰)

- چه رابطه ای میان نیاز به "کشف راه درست زندگی" با سایر نیازهای بنیادین بشر وجود

دارد؟ (۱ نمره)

خ ۱۵ و

دی ۱۷

این نیاز در حقیقت، جامع نیازهای دیگر است چرا که راه درست زندگی راهی است که بتواند والاترین هدف را نشان دهد، پشتیبان شکست ناپذیر را معرفی کند، از آینده تصویری روشن به دست دهد، رضایت و امید را به ارمغان آورد، راه رشد و تعالی را نشان دهد و برنامه ی زندگی اجتماعی عادلانه و کرامت بخش را عرضه کند. پس نیازهای بنیادین انسان با یکدیگر پیوند دارند و در یک نیاز جامع یعنی شناخت راه صحیح زندگی به هم می رسند.

• ترجمه‌ی آیه‌ی "فَمَنْ رَبُّكُمَا يَا مُوسَى قَالَ رَبُّنَا الَّذِي أَعْطَى كُلَّ شَيْءٍ خَلْقَهُ ثُمَّ هَدَى" را

بنویسید. (۱ نمره) دی ۱۶

پس چه کسی است پروردگار شما ای موسی؟ گفت: پروردگار ما کسی است که هر چیزی را که خلقتش بخشید سپس هدایتش کرد.

• "قَالَ رَبُّنَا الَّذِي أَعْطَى كُلَّ شَيْءٍ خَلْقَهُ ثُمَّ هَدَى" (۱/۵ نمره)

ش ۱۵

الف) ترجمه‌ی آیه‌ی را بنویسید.

ب) این آیه به چه مطلبی در مورد هدایت اشاره دارد؟

الف) گفت پروردگار ما آن کسی است که هر چیزی را حیات بخشیده و سپس هدایت کرده است. (۱)

ب) خداوند هر مخلوقی را هدایت می‌کند. (هدایت یک اصل عام و همگانی در نظام خلقت است). (۰/۵)

• "إِنَّا أَنْزَلْنَا عَلَيْكَ الْكِتَابَ لِلنَّاسِ بِالْحَقِّ فَمَنِ اهْتَدَى فَلِنَفْسِهِ" (۱ نمره)

خ ۱۷

ما بر تو کتاب را به حق نازل کردیم (۰/۵) پس هرکس هدایت شد به نفع خودش است.

(۰/۵)

• پیام آیه‌ی زیر را بنویسید. (۱ نمره) دی ۱۷

"سَبِّحْ اسْمَ رَبِّكَ الْأَعْلَى الَّذِي خَلَقَ فَسَوَّى وَالَّذِي قَدَّرَ فَهَدَى."

هر موجودی سامان دهی و تقدیر خاصی دارد. هدایت هر موجودی متناسب با سامان دهی و تقدیر آن موجود است.

• چرا هدایت یک اصل عام و همگانی در نظام خلقت است؟ (۱ نمره)

خ ۱۶ خدای جهان، خالق حکیم است، هیچ موجودی را بی‌هوده و عبث خلق نمی‌کند.

خلق بی هدف، نشانه‌ی نقص و ضعیف و ناآگاهی است و این ویژگی‌ها نمی‌تواند در خداوند باشد. هر مخلوقی را برای هدفی حکیمانه آفریده است و آن را به سوی هدفش هدایت می‌کند. پس، هدایت یک اصل عام و همگانی در نظام خلقت است.

• دو ویژگی انسان که در هدایت او تأثیر دارند، کدامند؟ (۵/۰/۵) ش ۱۷
تفکر و تعقل (۲۵/۰) اختیار و انتخاب (۲۵/۰)

• منظور از حجت آشکار و حجت نهان در کلام امام کاظم (ع) چیست؟ (۵/۰/۵) د ۱۵
منظور از حجت آشکار، رسولان و انبیا و ائمه‌اند (۲۵/۰) و منظور از حجت نهان، همان عقل انسان‌هاست. (۲۵/۰)

• وسیله‌ی فهم پیام الهی چیست؟ چه کسی از آن درک عمیق‌تری خواهد داشت؟
(۲۵/۰/۷۵) خ ۱۵
عقل وسیله‌ی فهم پیام الهی است (۲۵/۰) و هر کس که توان تفکر و تعقل را در خود پرورش دهد، به فهم عمیق‌تر و برتری از دین دست می‌یابد. (۵/۰)

درس سوم

دین و زندگی ۳

• ویژگی‌های فطری چیست؟ (۵/۰/۵) د ۱۵
ویژگی‌هایی که انسان‌ها با آن‌ها آفریده می‌شوند و نوع خلقت آن‌ها به گونه‌ای است که این خصوصیات را به همراه دارند را "ویژگی‌های فطری" می‌گویند.

• از محورهای اصلی برنامه "دین واحد" دو مورد را بنویسید. (۵/۰/۵) ش ۱۷

۱- ایمان به خدای یگانه و دوری از شرک و بت پرستی ۲- ایمان به معاد و سرای آخرت ۳- اعتقاد به عادلانه بودن نظام هستی ۴- ایمان به فرستادگان الهی و راهنمایان دین

۵- عبادت و بندگی خداوند با انجام فرایض ۶- کسب مکارم اخلاقی ۷- دوری از رذایل و زشتی های اخلاقی ۸- برپایی نظام اجتماعی براساس عدل. (ذکر دو مورد کافی است. هرکدام ۰/۲۵)

• **علل آمدن پیامبران متعدّد را نام ببرید. (۰/۲۵ نمره)** خ ۱۵ و

دی ۱۶

۱- پایین بودن سطح درک انسان های اولیه ۲- از بین رفتن تعلیمات پیامبر قبل یا تحریف کلی آن تعلیمات ۳- استمرار در دعوت و ترویج پیوسته ی آن. (هرمورد ۰/۲۵)

• **اگر خداوند یک دین برای انسان ها فرستاده است، پس چرا اکنون ادیان الهی مختلف در جهان وجود دارد؟ (ذکر یک مثال کافی است.) (۱ نمره)**

دی ۱۵

منشاء اختلاف و چند دینی، آن دسته از رهبران دینی بوده اند که با آمدن پیامبر جدید، در مقابل دعوت او ایستاده و او را به عنوان پیامبر نپذیرفتند. (۰/۵) برای مثال وقتی حضرت عیسی(ع) در میان یهودیان ظهور کرد و آنان را به تعالیم حقیقی حضرت موسی(ع) دعوت کرد بیش تر بزرگان یهود پیامبری او را انکار کردند و با او به مبارزه برخاستند. (۰/۵)

• **وحی چیست؟ (۰/۵ نمره)**

ش ۱۷

وحی القای معانی و معارف بر قلب پیامبر(ص) از سوی خداوند و سخن گفتن جبرئیل با اوست.

• عالی‌ترین درجه‌ی وحی مخصوص چه کسانی است و به چه معناست؟ (۱ نمره) ش ۱۶
عالی‌ترین درجه‌ی وحی مخصوص پیامبران است (۰/۲۵)، به معنی القای معانی و معارف

به قلب پیامبر از سوی خداوند و سخن گفتن خداوند و جبرئیل با اوست. (۰/۷۵)

• چرا عصمت در حوزه‌ی مسئولیت‌های مربوط به رسالت ضروری است؟ (ذکر دو مورد کافی است.) (۱ نمره)

خ ۱۶

۱- اگر پیامبری در دریافت و ابلاغ وحی معصوم نباشد، دین الهی به درستی به مردم نمی‌رسد و امکان هدایت از مردم سلب می‌شود.

۲- اگر پیامبری در مقام تعلیم و تبیین دین معصوم نباشد، امکان انحراف در تعالیم الهی پیدا می‌شود و اعتماد مردم به دین از دست می‌رود.

۳- اگر پیامبری در هنگام اجرای فرمان‌های الهی معصوم نباشد، امکان دارد کارهایی مخالف دستورات الهی انجام دهد و مردم نیز از او سرمشق بگیرند و به گمراهی و انحراف مبتلا شوند. (ذکر دو مورد کافی است. هر مورد ۰/۵)

• آیا مصونیت از گناه در پیامبران به دلیل یک مانع بیرونی است یا با اختیار به سمت گناه نمی‌روند؟ (توضیح دهید.) (۱ نمره)

خ ۱۷

مصونیت از گناه و خطا در پیامبران به چه صورتی است؟ (توضیح دهید.) (۱ نمره) ش ۱۵

پیامبران، با وجود مقام و منزلتی که دارند، انسان هستند و کارهای خود را با اختیار انجام می‌دهند و با بهره‌مندی از الطاف الهی چنان مرتبه‌ای از ایمان و تقوا را دارند که هیچ‌گاه به

سوی گناه نمی روند. (۰/۵) همچنین از چنان بینش عمیقی برخوردارند که به خطا و اشتباه گرفتار نمی شوند. (۰/۵)

• از عوامل جاودانگی شریعت پیامبر اکرم (ص) "حفظ قرآن کریم از تحریف" را توضیح دهید. (۱ نمره) ش ۱۵

در پرتو عنایت الهی و اراده‌ی خداوندی و با اهمیتی که پیامبر اکرم (ص) در جمع آوری و حفظ قرآن داشت و نیز در پی رشد انسان‌ها و با تلاش و کوشش مسلمانان در دوره‌های مختلف، این کتاب دچار تحریف نشد و هیچ کلمه‌ای بر آن افزوده یا از آن کم نگردید.

درس چهارم

دین و زندگی ۳

• " وَإِنْ كُنْتُمْ فِي رَيْبٍ مِمَّا نَزَّلْنَا عَلَىٰ عَبْدِنَا فَأْتُوا بِسُورَةٍ مِثْلِهِ. " (۱ نمره) ش ۱۷

و اگر در شک بودید از آنچه بر بنده خود نازل کردیم پس یک سوره مانند آن بیاورید.

• " معجزه " را تعریف کنید. (۰/۵ نمره) خ ۱۵

پیامبران به اذن خدا کارهای خارق‌العاده که مخالفان از مقابله با آن عاجز بودند، انجام می‌دادند این کارها که در حکم نشانه‌های نبوت ایشان بود را معجزه می‌گویند.

- اعجاز را تعریف کنید. (۵/۰ نمره)

دی ۱۶

هر پیامبری یک یا چند اثر فوق بشر ارائه می نماید تا بدین وسیله مردم دریابند که وی با خدا ارتباط دارد و مأمور به پیامبری شده است.

- "تَحَدَى" را تعریف کنید. (۵/۰ نمره) ش ۱۵ ، ش ۱۶ و

دی ۱۷

پیامبر اسلام (ص) از مخالفان می خواهد اگر در الهی بودن کتاب قرآن شک دارند، یک سوره مانند آن بیاورند. این دعوت به مبارزه را تَحَدَى می گویند.

- اعجاز پیامبر اسلام (ص) اگر به زمان خودش اختصاص داشت چه مشکلی پیش می آمد؟

(۵/۱ نمره) دی ۱۵

از آن جایی که پیامبر اکرم (ص) آخرین پیامبر و تعلیمات ایشان برای همه ی زمان ها و دوران های بعد از اوست، (۵/۰) سند نبوت و حقایق او نیز به گونه ای است که در همه ی زمان ها و دوران ها حاضر است و اگر معجزه ی پیامبر اکرم (ص) از نوع کتاب و علم و فرهنگ نبود، نمی توانست شاهدهی حاضر بر نبوت ایشان باشد. (۱)

- جنبه های اعجاز قرآن کریم را نام ببرید. (۵/۰ نمره) ش ۱۶ و دی ۱۷

نشانه های لفظی و ظاهری (۲۵/۰) نشانه های محتوایی و معنایی (۲۵/۰)

- توضیح دهید چگونه قرآن کریم "در عین نزول تدریجی، انسجام درونی" دارد؟

خ ۱۶ (نمره ۱)

با این که ۶۲۳۶ آیه ی قرآن کریم در طول ۲۳ سال نازل شده و درباره ی موضوعات متنوعی مانند توحید، معاد، انسان، نظام خلقت، سرگذشت پیامبران، نظام اجتماعی، اخلاق و احکام سخن گفته است، با وجود این، نه تنها میان آیات آن تعارض و ناسازگاری نیست، بلکه دقیق تر از اعضای یک بدن یا اجزای یک درخت هماهنگ و موید یکدیگرند.

• توضیح دهید آیا قرآن کریم که پانزده قرن پیش نازل شده می تواند پاسخگوی نیازهای بشر امروزی باشد؟ (۱ نمره)

خ ۱۷

قرآن کریم با وجود این که حدود پانزده قرن پیش و در جامعه ای به دور از فرهنگ و دانش نازل شده، در مورد همه ی مسائل مهم و حیاتی که انسان در هدایت بدان نیاز دارد، سخن گفته و چیزی را فروگذار نکرده است. (۰/۵) این کتاب فقط از امور معنوی و آخرت و رابطه ی انسان با خدا سخن نمی گوید، بلکه از زندگی مادی و دنیوی انسان،

مسئولیت های سیاسی و اجتماعی او و نیز رابطه ی وی با انسان های دیگر سخن می گوید و برنامه ای جامع و همه جانبه را در اختیارش قرار می دهد. (۰/۵)

• تازگی و شادابی دائمی از نشانه های محتوایی و معنایی قرآن را توضیح دهید.

(۰/۷۵ نمره) ری ۱۶

معمولاً افکار و اندیشه ها به تدریج کهنه می شوند و با پیشرفت فرهنگ و دانش بشری همه یا قسمتی از آن ها جای خود را به اندیشه های جدید می دهند. اما قرآن کریم نه تنها با پیشرفت زمانه کهنه نمی شود بلکه افق های جدیدی از حکمت و معرفت را به روی جویندگان می گشاید. این کتاب، کتاب دیروز، امروز و فرداهای انسان هاست.

دین و زندگی ۳

درس پنجم

- " وَ لَنْ يَجْعَلَ اللَّهُ لِلْكَافِرِينَ عَلَى الْمُؤْمِنِينَ سَبِيلًا. (۱ نمره) خ ۱۶
و هرگز خداوند قرار نمی دهد (۰/۵) برای کافران راهی (راه تسلط) بر مومنان (۰/۵)

- " قُلْ هُوَ رَبِّي لَا إِلَهَ إِلَّا هُوَ عَلَيْهِ تَوَكَّلْتُ وَإِلَيْهِ مَتَابِ. (۱ نمره) ش ۱۶ و
دی ۱۷

... بگو او پروردگار من است جز او خدایی نیست (۰/۵) بر او توکل کردم و بازگشت
من به سوی اوست. (۰/۵)

- قلمروهای رسالت پیامبر اکرم (ص) را نام ببرید. آیهی شریفه "يَتْلُوا عَلَيْهِمْ آيَاتِهِ وَيُزَكِّيهِمْ
وَيُعَلِّمُهُمُ الْكِتَابَ وَالْحِكْمَةَ." به کدام یک از آن‌ها اشاره دارد؟ (۱/۲۵ نمره)

دی ۱۵ ، ش ۱۵ و ش ۱۷

۱- دریافت وحی و رساندن آن به مردم ۲- تعلیم و تبیین تعالیم دین (مرجعیت علمی)
۳- ولایت و سرپرستی جامعه برای اجرای قوانین الهی (ولایت ظاهری) ۴- ولایت
معنوی (هر مورد ۰/۲۵) این آیه اشاره به مرجعیت علمی دارد. (۰/۲۵)

- "طاغوت" را تعریف کنید. (۰/۵ نمره) خ ۱۵ ، خ ۱۶ ، ش ۱۷ و
دی ۱۷

کسانی که به مردم فرمان می دهند و قانون گذاری می کنند، در حالی که خداوند آن‌ها را
تعیین نکرده و فرمان و قانونشان نشأت گرفته از قرآن، یعنی برخاسته از فرمان الهی
نیست، طاغوت نامیده می شوند.

- بالاترین و برترین مقام پیامبر (ص) چیست؟ میزان درک افراد از این مقام به چه چیزی
بستگی دارد؟ (۰/۲۵ نمره)

خ ۱۵

ولایت معنوی بالاترین و برترین مقام پیامبر(ص) است (۰/۲۵) که ابعاد آن بر افراد معمولی آشکار نیست. مومنان به میزانی که چشم باطنشان باز شود و پرده‌هایی از عالم غیب کنار رود مرتبه‌ای از این ولایت را درک می‌کنند. (۰/۵)

دین و زندگی ۳ درس ششم

• حدیث زیر را کامل و ترجمه کنید. "مَنْ مَاتَ وَ لَمْ يَعْرِفْ ..... " (۱ نمره)
خ ۱۷
... إِمَامَ زَمَانِهِ مَاتَ مِيتَةً جَاهِلِيَّةً. (۰/۵) هر کس بمیرد و امام زمان خود را نشناخته باشد، به مرگ جاهلی مرده است. (۰/۵)

• آیه‌ی زیر را تکمیل کنید و یک پیام از آن استخراج کنید. (۱ نمره)
خ ۱۶ و
ش ۱۷
" اِنَّمَا يُرِيدُ اللّٰهُ لِيُذْهِبَ ..... "
عَنْكُمْ الرِّجْسَ اَهْلَ الْبَيْتِ وَيُطَهِّرَكُمْ تَطْهِيرًا. (۰/۵)
این واقعه، عصمت حضرت علی (ع)، حضرت فاطمه (س) و امام حسن و امام حسین علیهم السلام را اعلام می‌کند. (۰/۵)

• آیه‌ی زیر را ترجمه کنید. (۵/۱ نمره)
" يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا أَطِيعُوا اللَّهَ وَأَطِيعُوا الرَّسُولَ وَأُولِي الْأَمْرِ مِنْكُمْ " .....
و صاحبان امر که از شمایند."
الف) ای کسانی که ایمان آورده‌اید، خدا را اطاعت کنید پیامبر را ... (۱)
ب) هر مسلمانی، در هر عصر و زمانی که زندگی می‌کند، باید در کارهای خود فرمانبردار خداوند، پیامبر اکرم (ص) و ولی امر باشد. (۰/۵)

• بر اساس حدیث ثقلین دو چیز گران بها که پیامبر (ص) پس از رحلت خود برای مردم به جا گذاشتند چه بود؟ درباره ی آن ها چه سفارشی فرمودند؟ (۱ نمره)
دی ۸۶

کتاب خدا و عترت (۰/۵) و سفارش فرمودند تا وقتی که به این دو تمسک جوید هرگز گمراه نمی شوید و این دو هیچ گاه از هم جدا نمی شوند. (۰/۵)

• دو مورد از نکاتی که پیامبر اکرم (ص) در ارتباط با قرآن و اهل بیت (ع) در حدیث ثقلین بیان فرمودند را بنویسید. (۱ نمره)
ش ۱۵

۱- قرآن و اهل بیت دو چیز گران بها است که پیامبر(ص) در میان امت بجا گذاردند.

۲- قرآن و اهل بیت همواره با هم اند و از هم جدا نمی شوند.

۳- چون قرآن همیشگی است، وجود معصوم نیز در کنار آن همیشگی خواهد بود.

۴- هر کسی به آن دو تمسک جوید، هرگز گمراه نمی شود.

(ذکر دو مورد کافی است. هر مورد ۰/۵)

• حدیث " مَنْ كُنْتُ مَوْلَاً ..... " را تکمیل کرده و بنویسید درباره ی چه واقعه ای است؟
(۱ نمره) خ ۱۵

فَهَذَا عَلِيٌّ مَوْلَاً. (۰/۵) درباره ی واقعه بزرگ غدیر و ولایت حضرت علی (ع). (۰/۵)

• " يَا أَيُّهَا الرَّسُولُ بَلِّغْ مَا أُنزِلَ إِلَيْكَ مِنْ رَبِّكَ وَإِنْ لَمْ تَفْعَلْ فَمَا بَلَّغْتَ رِسَالَتَهُ. " ..... آنچه از پروردگارت بر تو نازل شده ابلاغ کن ..... (۱/۵ نمره) و
خ ۱۵

دی ۸۷

الف) ترجمه این آیه را کامل کنید.

ب) این آیه بر کدام مأموریت مهم پیامبر (ص) اشاره دارد؟

الف) ای پیامبر ... و اگر انجام ندهی پس رسالت او را به انجام نرسانده‌ای. (۱)
ب) تعیین حضرت علی (ع) به عنوان جانشین خود (اشاره به محتوای حدیث غدیر).
(۰/۵)

درس هفتم

دین و زندگی ۳

• یکی از نتایج مطالعه تاریخ گذشتگان بر اساس آیهی " قَدْ خَلَتْ مِنْ قَبْلِكُمْ سُنَنٌ فَسِيرُوا فِي الْأَرْضِ فَانظُرُوا كَيْفَ كَانَ عَاقِبَةُ الْمُكْذِبِينَ. " چیست؟ (۱ نمره)
دی ۱۶

یکی از نتایج مطالعه تاریخ گذشتگان عبرت گرفتن از سرگذشت پیشینیان است.

• دو مورد از اشکالات اساسی که به سبب ممنوعیت نوشتن احادیث پیامبر اکرم (ص) به وجود آمد را بنویسید. (۱ نمره)
دی ۱۵ ، ش ۱۶ و
ش ۱۷

الف) احتمال خطا در نقل احادیث افزایش یافت و امکان کم و زیاد شدن عبارت‌ها یا فراموش شدن اصل حدیث فراهم شد.

ب) شرایط مناسب برای جاعلان حدیث فراهم می‌آمد که بر اساس اغراض شخصی به جعل یا تحریف حدیث پردازند یا از ذکر برخی احادیث خودداری کنند.

ج) نوشته نشدن حدیث سبب می‌شد که مدرک و منبعی که از طریق آن بتوان احادیث درست را از نادرست تشخیص داد، در دست نباشد.

د) مهم‌تر از همه این که مردم و محققان از یک منبع مهم هدایت بی‌بهره می‌ماندند و به ناچار، سلیقه‌ی شخصی را در احکام دینی دخالت می‌دادند.
(ذکر دو مورد کافی است. هر مورد ۰/۵)

• دو مورد از مسائلی که پس از رحلت پیامبر (ص) موجب تحریف اندیشه‌های اسلامی و جعل احادیث ایشان شد را بنویسید. (۱ نمره)
خ ۱۵

- ۱- تفسیر و تبیین آیات قرآن و معارف اسلامی توسط برخی عالمان وابسته به قدرت و گروهی از علمای اهل کتاب مطابق با افکار خود یا موافق با منافع قدرتمندان.
- ۲- قدرت دادن به اندیشه‌های انحرافی توسط حاکمان ظالم بنی‌امیه و بنی‌عباس.
- ۳- جعل احادیث از سوی دنیا دوستان برای نزدیکی به حاکمان.
- ۴- نقل داستان‌های خرافی درباره‌ی پیامبران توسط برخی از علما در مساجد.
(ذکر دو مورد کافی است. هر مورد ۰/۵)

• چگونه پس از رحلت رسول خدا (ص) ظهور شخصیت‌ها و الگوهای غیر قابل اعتماد افزایش یافت؟ (۱ نمره)

خ ۸۷ هرچه از زمان پیامبر (ص) فاصله بیش تر می‌شد شخصیت‌های اصیل اسلامی، به خصوص اهل بیت پیامبر (ص)، به انزوا کشیده می‌شدند (۰/۵) و افرادی که در تفکر و اندیشه یا در عمل و اخلاق یا در هر دو از معیارهای اسلامی به دور بودند، در جامعه جایگاهی برجسته پیدا می‌کردند. این گونه شخصیت‌ها در دستگاه حکومت بنی‌امیه و بنی‌عباس صاحب موقعیت می‌شدند و به شهرت می‌رسیدند. (۰/۵)

• تفاوت اساسی حکومت بنی‌امیه و بنی‌عباس با رهبری رسول خدا (ص) در چه چیزهایی بود؟ ذکر دو مورد کافی است. (۱ نمره)
ش ۱۵

- ۱- حکومت پیامبر خدا (ص) بر پایه‌ی برابری و مساوات بود و ملاک کرامت تقوا بود.
- ۲- پیامبر (ص) مردم را به مبارزه با ستم فرا می‌خواندند.
- ۳- آنان که نزد اشراف مکه و مدینه منزلت بالایی نداشتند و بی‌ارزش تلقی می‌شدند نزد پیامبر (ص) صاحب منزلت شدند. (دو مورد کافی است. هر مورد ۰/۵)

- دو مورد از مسائل و مشکلات سیاسی، اجتماعی و فرهنگی پس از رحلت پیامبر (ص) را بنویسید. (۵/۰ نمره)

دی ۱۷

۱- ممنوعیت از نوشتن احادیث اکرم (ص) ۲- پیدایش مسائل جدید با گسترش دنیای اسلام ۳- تحریف در اندیشه های اسلامی و جعل احادیث ۴- ظهور شخصیت ها و الگوهای غیر قابل اعتماد ۵- تبدیل حکومت عدل نبوی به سلطنت قیصری و کسرای (ذکر دو مورد کافی است. هر مورد ۲۵/۰)

درس هشتم

دین و زندگی ۳

- عبارت قرآنی زیر را ترجمه کنید. (۱ نمره)

ش ۱۷

" اِذْ قَالَ لَهُمْ اٰخُوهُمْ نُوْحٌ اَلَا تَتَّقُوْنَ اِنِّىْ لَكُمْ رَسُوْلٌ اٰمِيْنٌ فَاتَّقُوا اللّٰهَ وَاَطِيعُوْنَ. "

آن گاه برادرشان نوح به آنان گفت آیا پروا نمی کنید (۵/۰) من برای شما فرستاده ای امین هستم پس تقوای خدا پیشه کنید و مرا اطاعت کنید. (۵/۰)

- " قُلْ لَا اَسْأَلُكُمْ عَلَيْهِ اَجْرًا اِلَّا الْمَوَدَّةَ فِى الْقُرْبٰى. (۱ نمره) " دی ۱۶ و

خ ۱۷

بگو از شما برای آن پاداشی نمی خواهم مگر دوستی با خویشان.

- نام دو کتاب حدیث که در آن سخنان رسول خدا (ص) و ائمه ی اطهار علیهم السلام گرد آمده است را نام ببرید. (۵/۰ نمره) خ ۱۷

کافی، مَنْ لَا يَحْضُرُهُ الْفَقِيْه، التَّهْذِيْب، الاستبصار. (ذکر دو مورد کافی است. هر مورد ۲۵/۰)

• امامان علیهم السلام از دو جهت با حاکمان زمان خود مبارزه می کردند. آن دو جهت چیست؟ (۱/۵) (نمره)

خ ۱۶ اول، از آن جهت که رهبری و اراده‌ی جامعه از جانب خداوند به آنان سپرده شده بود و

لازم بود که برای انجام دادن این وظیفه به پا خیزند و در صورت وجود شرایط و امکانات، حاکمان غاصب را برکنار کنند. (۰/۷۵) دوم، از آن جهت که سکوت در مقابل ظلم و زیر پا گذاشتن قوانین اسلامی را گناه می دانستند و معتقد بودند که اگر حاکمی، حقوق مردم را زیر پا گذارد و به احکام اسلامی عمل نکند، بر اساس حکم امر به معروف و نهی از منکر، باید با او مبارزه و مقابله کرد. (۰/۷۵)

• امامان بزرگوار ما "در مجاهده برای برقراری حکومت عدل" از چه اصولی تبعیت می کردند؟ (فقط نام ببرید.) (۱) (نمره)

ش ۱۵

۱- عدم تأیید حاکمان ۲- معرفی خود به عنوان امام بر حق ۳- آگاهی بخشی به مردم
۴- انتخاب شیوه‌های درست مبارزه (هر مورد ۰/۲۵)

• چرا ائمه معصومین (ع) در مجاهده از اصل "آگاهی بخشی به مردم" تبعیت می کردند؟ (۱ نمره) ش ۱۶

ائمه علیهم السلام معتقد بودند که عامل اصلی حکومت جباران و ستمگران، ناآگاهی مردم است. به همین جهت، در مبارزه‌ی خود علیه حاکمان، بر آگاهی مردم تکیه می کردند و به شیوه‌های مختلف برای آگاهی بخشی به مردم می کوشیدند.

• "تقیه" چیست؟ (۵/۰ نمره)

خ ۱۵ ، د ۱۵ و

د ۱۷

ائمه ی بزرگوار ما کوشیدند آن بخش از اقدامات و مبارزات خود را که دشمن به آن حساسیت داشت را مخفی نگه دارند و به گونه ای که در عین ضربه زدن به دشمن، کمتر ضربه بخورند. این اصل را تقیه می گویند.

• چرا ائمه علیهم السلام برای اصلاح مشکلات اجتماعی در جهت "آگاهی بخشی به مردم" تلاش می کردند؟ (۱ نمره)

د ۱۷ ائمه اطهار علیهم السلام راه رهایی مسلمانان از دست حاکمان طاغوتی و مشکلات اجتماعی

را آگاه شدن آنان می دانستند. از نظر آن ها رشد و آگاهی مردم یک اصل اساسی بود و آنان معتقد بودند که عامل اصلی حکومت جباران و ستمگران نا آگاهی مردم است و به همین جهت در مبارزه ی خود علیه حاکمان به آگاهی مردم تکیه می کردند و به شیوه های مختلف برای آگاهی بخشی به مردم می کوشیدند.

دین و زندگی ۳

درس نهم

• منظور از "غیبت صغری" چیست؟ (۵/۰ نمره)

خ ۱۷ و

د ۱۶

پس از شهادت امام حسن عسکری (ع) در سال ۲۶۰، امامت حضرت مهدی (ع) آغاز شد. مرحله ی اول امامت ایشان که تا سال ۳۲۹ طول کشید، غیبت صغری نامیده می شود. (۵/۰)

یا دوره‌ای که امام عصر(عج) از طریق نائبان چهارگانه با شیعیان ارتباط داشتند. (ذکر یک تعریف کافی است).

.....

• علت غیبت امام عصر(عج) چیست؟ توضیح دهید. (۱/۵ نمره)

ی ۸۵ به سبب قدر ناشناسی و ناسپاسی و در خطر بودن جان آن حضرت، خداوند آخرین ذخیره

و حجت خود را از نظرها پنهان کرد (۰/۵) خداوند نعمت هدایت را با وجود انبیا و اولیای خود کامل کرد و راه رسیدن به رستگاری را به انسان‌ها نشان داده است. علاوه بر این انبیا و امامان نه تنها راه سعادت را به مردم معرفی کردند بلکه در راه نجات مردم کوشیدند. اما ناسپاسی این مردم و قدر ناشناسی آنان موجب شهادت یازده تن از ائمه شد. از سوی دیگر حاکمان بنی‌عباس نیز در صدد بودند که مهدی موعود (عج) را به محض تولد از بین ببرند.

(۱)

• بر اساس آیه‌ی "إِنَّ اللَّهَ لَا يُغَيِّرُ مَا بِقَوْمٍ حَتَّىٰ يُغَيِّرُوا مَا بِأَنفُسِهِمْ." علت غیبت امام زمان (عج) چیست؟ (۱ نمره)

خ ۸۶

اگر اکثریت یک ملت خواستار عدالت نباشند و با ظلم مبارزه نکنند، همه‌ی آن‌ها گرفتار حاکمان ظالم و ستمگر خواهند شد و از زندگی در جامعه‌ای با قوانین عادلانه، بی‌نصیب خواهند ماند. به همین جهت قرآن کریم می‌فرماید که تا گروه‌ها، اقوام و ملت‌ها تغییر نکنند خداوند نیز اوضاع و شرایط زندگی آنان را تغییر نخواهد داد. بنابراین علت غیبت امام عصر(عج) عدم آمادگی روح جمعی جامعه می‌باشد.

.....

• غیبت امام زمان (عج) در مقابل ظهور است یا حضور؟ توضیح دهید. (۱ نمره)

ش ۸۵

غیبت در مقابل ظهور است نه حضور. امام را غایب نامیده اند زیرا ایشان از نظرها غائب است نه این که در جامعه حضور ندارند. ایشان چون خورشید عالم تاب انوار هدایت و رهبری خود را به خصوص بر شیعیان می تاباند. به عبارت دیگر این انسان ها هستند که امام را نمی بینند، نه این که ایشان در بین مردم حضور نداشته باشند.

- چرا غیبت امام عصر (عج) به خورشید پشت ابر تشبیه شده است؟ (۱ نمره) ش ۱۶

زیرا ایشان از نظرها غایب هستند نه این که در جامعه حضور ندارند. ایشان چون خورشید عالم تاب انوار هدایت و رهبری خود را به خصوص بر شیعیان می تاباند. به عبارت دیگر این انسان ها هستند که امام را نمی بینند، نه این که ایشان در بین مردم حضور نداشته باشند.

- امام عصر (عج) رهبری خود را در عصر غیبت به چه چیزی تشبیه کرده اند؟ امام عصر (عج) می فرمایند: ((بهره بردن از من در عصر غیبتم، مانند بهره بردن از آفتاب است هنگامی که پشت ابرها باشد.)) (۵/۰ نمره) ش ۱۷

- بخش اصلی رهبری امام عصر (عج) مربوط به کدام قلمرو است و چگونه انجام می شود؟ (۱ نمره) خ ۱۷

بخش اصلی رهبری امام مربوط به قلمرو ولایت معنوی است. (۰/۲۵) ایشان که به اذن خداوند از اعمال انسان ها آگاه است به صورت های مختلف افراد مستعد و به ویژه شیعیان و محبان خویش را از امدادهای معنوی در جهت رشد و تعالی روحی برخوردار می سازد. (۰/۷۵)

- توضیح دهید آیا زمان ظهور حضرت ولی عصر (عج) را می توان تعیین کرد؟ (۱ نمره) ش ۱۶ و ش ۱۷

خیر، تعیین زمان ظهور در اختیار خداست و کسی جز او از آن آگاهی ندارد. بنابراین کسانی که زمان ظهور را تعیین می کنند، درغگو هستند.

• چهار مورد از ویژگی‌های یاران راستین امام عصر (عج) را بر اساس فرمایش
حضرت علی (ع) بنویسید. (۱) (نمره ۱)

دی ۱۶

۱- در امانت خیانت نکنند. ۲- پاکدامن باشند. ۳- اهل دشنام و کلمات زشت نباشد.
۴- به ظلم و ستم خونریزی نکنند. ۵- ساده زیست باشند. ۶- لباس‌های فاخر نپوشند.
۷- به یتیمان ستم نکنند. ۸- شراب ننوشند و... (ذکر ۴ مورد کافی است. هر مورد
۰/۲۵)

• چه کسانی می‌توانند یاران راستین امام زمان (عج) باشند؟ (۱ نمره)
خ ۱۵ کسانی که قبل از ظهور تمرین کرده و در صحنه‌ی درگیری‌های فکری و
اجتماعی و نبرد

دائمی حق و باطل، در جبهه‌ی حق حضوری فعال داشته باشند و با ایستادگی در
مقابل شیاطین درون و برون خصائلی چون شجاعت، عزت نفس، بلند همتی و
پاکدامنی را در خود پرورانده باشند.

• توضیح دهید آیا کسانی که فقط با دعا و گریه منتظر ظهور حضرت ولی عصر (عج) هستند،
می‌توانند یاران راستین امام باشند؟ (۱ نمره)
خ ۱۶

خیر، زیرا کسانی که در عصر غیبت تنها با گریه و دعا سر کنند و در نبرد حق علیه
باطل، عدالت خواهان علیه ستم پیشگان و پابرهنگان علیه مستکبران حضور نداشته
باشند، چنین کسانی جوهره‌ی شجاعت، از جان گذشتگی و صلابت روحی را به دست
نخواهند آورد و در نبرد سهمگین سپاه امام علیه ستمکاران جهان، صحنه را ترک
خواهند کرد.

- با توجه به آیه ی زیر به سؤالات پاسخ دهید. (۱ نمره)
خ ۱۵

﴿ وَ تُرِيدُ أَنْ نَمُنَ عَلَى الَّذِينَ اسْتَضَعُوا فِي الْأَرْضِ وَ نَجْعَلَهُمْ أُمَّةً وَ نَجْعَلَهُمُ الْوَارِثِينَ ﴾
و می خواهیم منت نهیم بر کسانی که ناتوان شمرده شده اند در زمین .....
الف) ترجمه ی آیه را کامل کنید.

ب) پیام آیه را در مورد "آینده ی تاریخ" بنویسید.

الف) ... و قرار دادیم آن ها را پیشوایان و قرار دادیم آن ها را وارثان. (۰/۵)

ب) این آیه دیدگاه اسلام را درباره ی آینده ی تاریخ بیان می کند و این که در نهایت پیشوایی و رهبری از آن مستضعفان جهان خواهد بود و خواست و وعده الهی پیروزی حق بر باطل می باشد. (۰/۵)

- آیه ی زیر را ترجمه کنید. (۰/۵ نمره)
خ ۱۷

" وَ لَقَدْ كَتَبْنَا فِي الزَّبُورِ مِنْ بَعْدِ الذِّكْرِ أَنَّ الْأَرْضَ يَرِثُهَا عِبَادِيَ الصَّالِحُونَ."
علاوه بر قرآن در کتاب زبور آمده است که زمین به بندگان صالح و درستکار خداوند خواهد رسید.

- توضیح دهید خدا پرستان درباره ی " آینده ی تاریخ" چه اعتقادی دارند؟ (۱ نمره)
ری ۱۷

خدا پرستان معتقدند یکی از نام های خداوند ((حق)) است و اوست که با حکمت خود، جهان را اداره می کنند، بر اساس وعده الهی، باور دارند که آینده ی نهایی جهان از آن حق خواهد بود و باطل، شکست خورده و مغلوب، صحنه را ترک خواهد کرد.

- پیامبران برای "تحقق وعده های الهی" در پایان تاریخ از چه طرح خاصی سخن گفته اند؟

(۱نمره) ش ۱۵

پیامبران الهی، برای تحقق وعده های الهی، از طرح خاصی برای پایان تاریخ سخن گفته اند. آنان می گویند که در پایان تاریخ، در حالی که شرایط کاملاً آماده شده است، یک ولی الهی ظهور می کند و حکومت جهانی و عادلانه ای تشکیل می دهد که فقط بر اساس دین خدا اداره می شود.

- اعتقاد شیعه درباره ی موعود چیست؟ (۱نمره)

خ ۱۶

اعتقاد شیعه : بنابر سخنان صریح پیامبر اکرم (ص) و ائمه اطهار(ع) موعود و منجی انسان ها، دوازدهمین امام و فرزند امام حسن عسکری (ع) است. حضرت مهدی (عج) هم نام پیامبر و کنیه ی اصلی ایشان نیز همان کنیه ی پیامبر یعنی ابوالقاسم است. ایشان آخرین ذخیره ی الهی است، و با توجه خاص خداوند به حیات خود ادامه می دهد تا این که به اذن خداوند ظهور می کند و حکومت جهانی اسلام را تشکیل می دهد.

- دو فایده معلوم بودن مشخصات امام زمان (عج) و حضور ایشان در جامعه را بنویسید.

(۱نمره) ذی ۱۷

۱- هر ماجراجوی فریب کاری که بخواهد خود را مهدی موعود معرفی کند، به زودی شناخته می شود و مردم هوشیار فریب او را نمی خورند. ۲- پیروان آن حضرت، امام خود را حاضر و ناظر بر خود می یابند و می دانند که ایشان از اعمال شیعیان آگاه اند و از فداکاری ها و مجاهدات مؤمنان اطلاع دارند. ۳- آنان احساس می کنند که با امام حاضر و ناظر خود

می توانند گفت و گو کنند، خواسته ها و تمایلات درونی شان را با ایشان در میان گذارند و برای به دست آوردن رضایت ایشان، با امید و نشاط و پویایی تلاش کنند. ۴- جامعه به صورت های گوناگون از هدایت امام و از ولایت معنوی ایشان برخوردار می گردند.

(ذکر دو مورد کافی است. هر مورد ۰/۵)

- **عمر طولانی برای حضرت ولی عصر (عج) چگونه امکان پذیر است؟ (۱/۵ نمره)**

ش ۱۷ و ۱۷ دی

برخی امور از نظر عقلی امکان پذیر نیستند و محال است در جهان خارج تحقق پیدا کنند. اما برخی امور هستند که تحقق آن‌ها از نظر عقلی امکان پذیر است. اما شرایط و عوامل خارجی بسیار زیادی باید دست به دست هم دهند تا آن امور تحقق یابند. این‌ها امور غیر عادی اند نه عقلی. طولانی شدن عمر انسان‌ها از جمله‌ی این امور است. (۰/۷۵) از آنجا که خداوند از کلیه عوامل و شرایط لازم آگاهی دارد و همه آن‌ها در اختیار اوست، به قدرت و اراده‌ی خود آن حضرت را جوان نگه می‌دارد تا به حیات خود ادامه دهد و عمر طولانی داشته باشد. (۰/۷۵)

- **"مهر و عشق" به امام زمان (عج) در شخص منتظر سبب چه تأییراتی می‌شود؟**

(۱/۵ نمره) ش ۱۵ و ش ۱۶

۱- شخص عاشق برای جلب رضایت امام تلاش کند. ۲- شخص عاشق امام را اسوه‌ی خود قرار دهد و خصلت‌های زیبای ایشان را در خود به وجود آورد. ۳- شوق دیدار امام، امید به آینده‌ی زیبا را در او افزایش می‌دهد. (هر مورد ۰/۵)

- **ویژگی‌های "جامعه منتظر" حضرت ولی عصر (عج) کدامند؟ (۱ نمره) دی ۱۵ و**

خ ۱۷

جامعه‌ی منتظر به واقعیت‌های ناهنجار موجود "نه" می‌گوید. (۰/۲۵) و به امید فردای درخشان تلاش می‌کند. (۰/۲۵) جامعه‌ی منتظر، حکومت طاغوت را بر نمی‌تابد و در مقابل آن می‌ایستد و مقاومت می‌کند. (۰/۲۵) جامعه‌ی منتظر می‌کوشد در جهت همان نوع از جامعه‌ای که انتظارش را می‌کشد، حرکت کند. (۰/۲۵)

- **به اعتقاد جامعه شناسان "پویایی جامعه‌ی شیعه" در طول تاریخ به چه عواملی وابسته بوده؟**

(۱نمره) خ ۱۵

۱- گذشته‌ی سرخ- اعتقاد به عاشورا و آمادگی برای ایثار و شهادت در راه عدالت خواهی، آرمان‌گرایی و حقیقت‌جویی (۰/۵) ۲- آینده‌ی سبز- باور به مهدویت و نپذیرفتن

حکومت‌های طاغوتی و تلاش برای گسترش عدالت و انسانیت در سراسر جهان.
(۰/۵)

درس یازدهم

دین و زندگی ۳

• چرا نداوم " مرجعیت علمی" در غیبت کبری ضروری است؟ (۱نمره) خ ۱۶
دین به‌عنوان برنامه‌ی زندگی، به عصر پیامبر (ص) و امام (ع) اختصاص ندارد. به‌دست آوردن احکام آن نیز، ویژه‌ی آن دوران نیست. علاوه بر این همواره مسائل جدیدی پیش می‌آید که یک مسلمان می‌خواهد بداند دین درباره‌ی آن‌ها چه حکمی دارد. بانکداری،

بیمه‌های اجتماعی، نماز در هواپیما، پیوند اعضا و خرید و فروش عضو از جمله‌ی این مسائل‌اند. یک فرد مسلمان در مواجهه با آن‌ها، نیازمند دانستن حکم اسلامی آن‌هاست. صدها سؤال وجود دارد که پاسخ دادن به آن‌ها جز با تکیه بر تخصص عمیق و تسلط کامل بر منابع دینی مقدور نیست. این کار در اصل در اختیار پیامبر و امام معصوم است که

پاسخ‌های صحیح را به مردم عرضه کنند. اما در دوره‌ی غیبت کبری که مردم به امام (ع) دسترسی ندارند، نیازمند راهی است که مردم از طریق آن پاسخ سؤال‌های خود را دریافت کنند. -----

• " فقیه" چیست؟ به چه کسانی " فقیه" می‌گویند؟ (۰/۵نمره) خ ۱۶ و

دی ۱۷

تفکر عمیق در دین و احکام دینی را در اصطلاح ((تفقه)) می‌گویند. به افرادی که به این معرفت عمیق در دین و احکام دین رسیده‌اند، ((فقیه)) می‌گویند.

• در عصر غیبت فقیهان با تکیه بر چه پشتوانه‌هایی باید وظایف خویش را انجام دهند؟

(۱نمره) ش ۱۷

پشتوانه‌ی اول قرآن کریم (۰/۵) پشتوانه‌ی دوم سیره و سنت پیامبر (ص) و ائمه‌ی اطهارعلیهم السلام (۰/۵)

• "مرجع تقلید" را تعریف کنید. (۰/۵نمره)

د

۱۵

فقیهانی که با تفکر در آیات و روایات و با کمک گرفتن از موازین دقیق عقل، احکام را به

دست می‌آورند و در اختیار مردم قرار می‌دهند و مردم نیز در احکام دین از آنان تقلید یا پیروی می‌کنند را ((مرجع تقلید)) می‌گویند.

• مقصود از تقلید در احکام دین چیست؟ (۰/۵نمره)

ش ۱۵ ، خ ۱۷ و

د ۱۶

کسانی که خود در احکام دینی متخصص نیستند، به فقیهان مراجعه می‌کنند و مطابق با راهنمایی آنان عمل می‌نمایند. به این مراجعه پیروی یا ((تقلید)) می‌گویند.

• "ولی فقیه" را تعریف کنید؟ (۰/۵نمره)

خ ۱۵ و

خ ۱۶

از میان فقیهان دارای شرایط، آن کسی که توانایی لازم برای برپایی و اداره‌ی حکومت را دارد، رهبری جامعه را به‌دست می‌گیرد و به پیاده کردن قوانین الهی در جامعه اقدام می‌کند. فقیهی که این مسئولیت را برعهده دارد، ((ولی فقیه)) نامیده می‌شود.

• در عصر غیبت " مرجعیت علمی " و " حکومت اسلامی " چگونه تداوم می یابد؟
در عصر غیبت، مرجعیت علمی در شکل ((مرجعیت فقیه)) (۰/۲۵) و حکومت اسلامی
در چهارچوب ((ولایت فقیه)) تداوم می یابد. (۰/۲۵) (۰/۵ نمره)
خ ۱۷

• دو عاملی که نقش اساسی در انتخاب " مرجع تقلید " دارد، چیست؟ (۰/۵ نمره)
خ ۱۷
۱- دانش ۲- تقوا

• بر اساس احادیث، شرایط فقیه یا مرجعی که شایسته تقلید است را بنویسید؟
ش ۱۵ و دی ۱۶ (۱/۵ نمره)
بر اساس احادیث، شرایط فقیه یا مرجع تقلید عبارت است از : ۱- با تقوا و عادل باشد.
۲- زمان شناس باشد و بتواند احکام دین را متناسب با نیازهای روز استخراج کند.
۳- در رشته‌ی تخصصی خود یعنی معارف و احکام دینی از دیگران داناتر باشد.
(هر مورد ۰/۵ نمره)

• چرا مرجع باید عادل و زمان شناس باشد؟ (۱ نمره)
دی ۱۷ مرجع باید عادل باشد تا مردم بتوانند به او اعتماد کرده و از دستوراتش پیروی
کنند. (۰/۵) مرجع باید زمان شناس باشد تا بتواند شرایط جدید و نیازهای زمان را
بشناسد و احکام
دین را متناسب با نیازهای روز استخراج کند. (۰/۵)

• راههای شناخت " فقیه واجد شرایط " را بنویسید؟ (۱/۵ نمره) ش ۱۶ ، خ ۱۵ و دی ۱۵
۱- خود ما به اندازه‌ای از علم فقه اطلاع داشته باشیم که بتوانیم فقیه دارای شرایط را
بشناسیم و تشخیص دهیم. ۲- از دو نفر عادل و مورد اعتماد که بتوانند فقیه واجد
شرایط را تشخیص دهند، پرسیم. ۳- یکی از فقیهان، آن چنان مشهور باشد که انسان
مطمئن شود و بداند که این فقیه، دارای شرایط است. (هر مورد ۰/۵)

- آیا می توان پیروی از فقیه خاصی را بر انسان تحمیل کرد؟ توضیح دهید. (۱ نمره)

ش ۸۲

هیچ کس نمی تواند پیروی از یک فقیه را به انسان تحمیل کند یا او را از پیروی فقیهی باز دارد. اگر کسی، پس از مدتی مراجعه به یک فقیه تشخیص دهد که فقیه دیگری آن شرایط را در سطح عالی تری دارد، لازم است به تشخیص خود عمل کرده و از فقیه أعلم و شایسته تر پیروی کند.

دین و زندگی ۳ درس دوازدهم

- چه شرایطی برای مشروعیت یافتن رهبر جا معه ی اسلامی لازم است؟ (۱ نمره)

خ ۸۵

- ۱- فقیه عادل و با تقوا باشد. ۲- با تدبیر و با کفایت باشد. ۳- زمان شناس باشد.
- ۴- شجاعت و قدرت روحی داشته باشد. (هر مورد ۰/۲۵)

- منظور از مشروعیت و مقبولیت ولی فقیه را مختصراً توضیح دهید. (۱ نمره) ش ۸۶

مشروعیت یعنی این که شرایط مربوط به رهبری که دین معین کرده است را دارا باشد تا حکم او مورد پذیرش دین باشد. (۰/۵) مقبولیت یعنی این که رهبر باید مورد قبول و پذیرش و اعتماد و اطمینان مردم قرارگیرد. (۰/۵)

- چرا ولی فقیه باید مقبولیت داشته باشد؟ (۱ نمره)

ش ۸۷

فقیهی می تواند جامعه را به سوی هدف های اسلامی رهبری کند که مردم با آگاهی و شناخت او را قبول داشته باشند و به او اعتماد و اطمینان پیدا کرده باشند. با پذیرش و

قبول مردم است که رهبری و هدایت جامعه میسر می‌گردد و پیاده کردن احکام الهی ممکن و مقدور می‌شود.

• **ولی فقیه (رهبر) به چند طریق انتخاب می‌شود؟ توضیح دهید. (۱/۵ نمره)**

ش ۱۵، خ ۱۶، ذی ۱۶ و ذی ۱۷

به دو طریق مستقیم (یک مرحله ای) و غیرمستقیم (دو مرحله ای). (۰/۵) شیوه‌ی مستقیم با حضور مردم در اجتماعات و راهپیمایی‌های سراسری مانند ولایت امام خمینی. (۰/۵) شیوه‌ی غیرمستقیم همان شیوه‌ای است که در قانون اساسی آمده است و مطابق آن، مردم ابتدا نماینده‌ی خبره را انتخاب می‌کنند و آنان از میان مجتهدین آن کس را شایسته‌تر تشخیص می‌دهند به عنوان رهبر جامعه اعلام می‌کنند. مانند رهبری آیت الله خامنه‌ای

(۰/۵)

• **دو شرط مشترک از شرایط ولی فقیه (رهبر) و مرجع تقلید کدامند؟ (۰/۵ نمره)**

خ ۱۷

۱- فقیه عادل و با تقوا بودن ۲- زمان شناس بودن (هر مورد ۰/۲۵)

• **میان انتخاب ولی فقیه و مرجع تقلید چه تفاوتی وجود دارد؟ (۱ نمره) ذی ۱۵ و ش**

۱۶

انتخاب مرجع یک وظیفه‌ی شخصی است و هر کس، از راه‌هایی که معین شده است، مرجع خود را شناسایی می‌کند و هر زمانی که فقیه دیگر را اَعْلَم دانست، به او مراجعه می‌کند. (۰/۵) اما ولی فقیه که رهبر و مسئول اداره‌ی جامعه است، نمی‌تواند متعدد باشد و این لازمه‌ی نظم اجتماعی و اجرای قانون واحد در جامعه است. بر این اساس، یکی از فقها در انتخاب عمومی، عهده‌دار منصب ولایت فقیه می‌شود و برای پیاده کردن قانون اسلام اقدام می‌کند. (۰/۵)

● تفاوت اصلی نظام اسلامی با سایر حکومت های دموکراتیک در چیست؟ (۱ نمره)
تفاوت اصلی میان حکومت های دموکراتیک رایج در جهان و حکومت اسلامی در این است که حکومت اسلامی مسئول اجرای قوانین اسلامی است و فقیه تابع ضوابط و قوانین دینی است و به همین جهت، این نظام مردم سالاری دینی نامیده می شود. اما دموکراسی رایج در جهان، هدف خود را تأمین خواسته های دنیوی مردم قرارداده است و نسبت به ارزش های الهی بی اعتنا است.

خ ۱۶ و ری ۱۶

● چرا نظام اسلامی را " مردم سالاری دینی" نامیده اند؟ (۱ نمره)
خ ۱۵
حکومت مردم سالار حکومتی است که در آن خواست اکثریت مردم بر سرنوشت جامعه حاکم است، نه خواست و اراده ی فرد یا گروهی خاص. این ویژگی در نظام اسلامی کاملاً تحقق دارد، با این تفاوت که مبنای نظام اسلامی، حاکمیت اراده و قانون الهی بر همه ی بخش های جامعه، با خواست و قبول مردم است. به همین جهت این نظام مردم سالاری دینی نامیده می شود.

● با توجه به سفارشات حضرت علی (ع) به مالک اشتر بنویسید چرا رهبر باید از افراد عیب جو و ترسو دوری کند؟ (۱ نمره)
ش ۱۷
باید از افراد عیب جو پرهیز کند زیرا مردم عیب هایی دارند که مدیر و رهبر جامعه باید بیش تر از همه در پنهان کردن آن ها بکوشد. (۰/۵) و پرهیز از افراد ترسو زیرا در انجام دادن کارها روحیه را سست می کنند. (۰/۵)

● آیا مسئولیت مردم در نظام اسلامی با انتخاب رهبر و سایر مسئولان جامعه خاتمه می یابد؟
توضیح دهید. (۱ نمره)
ش ۱۵
خیر، مسئولیت مردم در نظام اسلامی با انتخاب رهبر و سایر مسئولان جامعه تمام

نمی‌شود بلکه این انتخاب‌ها اولین مسئولیت در سلسله مسئولیت‌های مسلمانان در نظام اسلامی است. مسئولیت اساسی افراد جامعه، تلاش برای دوام نظام، رشد و پیشرفت آن در همه‌ی ابعاد زندگی اجتماعی است.

● "حقوق متقابل رهبر و مردم" را از نظر حضرت علی (ع) بنویسید. (۲ نمره) خ ۱۷

حضرت علی (ع) می‌فرماید: ای مردم همانا من بر گردن شما حقی دارم و شما نیز بر من حقی دارید. و اما حق شما بر من این است که شما را نصیحت و راهنمایی کنم. (۰/۲۵) و درآمدهای بیت‌المال را به شایستگی بین شما تقسیم کنم. (۰/۲۵) و شما را آموزش دهم تا نادان نمانید. (۰/۲۵) و تربیت کنم تا یاد بگیرید. (۰/۲۵) و اما حق من بر شما این است که شما به بیعت خود وفا کنید. (۰/۲۵) و مرا در پنهان و آشکار نصیحت و یاری کنید. (۰/۲۵) و هنگامی که شما را خواندم، اجابت کنید. (۰/۲۵) و هنگامی که فرمان دادم، اطاعت نمایید. (۰/۲۵)

● آیا تشکیل حکومت اسلامی در عصر غیبت می‌تواند در زمینه سازی حکومت جهانی ولی عصر (عج) مؤثر باشد؟ (۱ نمره)

ری ۱۵

پاسخ این سؤال مثبت است. زیرا برقراری حکومت اسلامی، علاوه بر این که یک ضرورت اساسی در اجرای احکام اسلامی است، به مؤمنان و منتظران حضرت مهدی (عج) فرصت می‌دهد که آن چه را برای آمادگی ظهور لازم دارد، فراهم سازد.

درس سیزدهم

دین و زندگی ۳

● آیه‌ی زیر را ترجمه کنید. این آیه در مورد عزت چه می‌فرماید؟ یا بر طبق این آیه راه پرورش عزت و کرامت نفس چیست؟ "مَنْ كَانَ يُرِيدُ الْعِزَّةَ فَلِلَّهِ الْعِزَّةُ جَمِيعًا." (۱/۵ نمره)

ترجمه: هرکس عزت و سربلندی را می‌خواهد، پس تمام عزت از آن خداست. (۱)

این آیه سرچشمه ی عزت را خداوند معرفی می کند و می فرماید هر کس به دنبال عزت است باید به این سرچشمه مراجعه کند. (۰/۵) د ی ۱۵

و د ی ۱۶

• **وَلِلَّهِ الْعِزَّةُ وَلِرَسُولِهِ وَلِلْمُؤْمِنِينَ وَلَكِنَّ الْمُنَافِقِينَ لَا يَعْلَمُونَ.** (۱ نمره) ش ۱۶ و خ ۱۷
عزت از آن خدا و پیامبرش و مؤمنین است. (۰/۵) ولیکن منافقین نمی دانند. (۰/۵)

• "گرامت نفس" را تعریف کنید. (۰/۵ نمره) خ ۱۵ و ش ۱۵

به معنای شناخت قدر و منزلت انسان در پیشگاه خدا و نظام خلقت و ایمان به آن است به گونه ای که هرچیز دیگری در نظر انسان کوچک و حقیر باشد.

• **آیا می توان تحریکات بیرونی و شرایط اجتماعی و اقتصادی را عامل اصلی گناه دانست؟**
برخی در توجیه خطا و گناه خود از عوامل تحریک کننده یا شرایط اجتماعی و اقتصادی یاد می کنند و خطای خود را بر دوش آن عوامل می گذارند. درست است که آن عوامل زمینه سازگناهند. اما قدرت روحی و اراده ی انسان می تواند در مقابل گناه بایستد و آن را شکست دهد.

(۱ نمره) خ ۱۶

• "تمایلات حقیقی انسان" چند دسته است؟ آن ها را بنویسید. (۰/۵ نمره) ش ۱۵

تمایلات حقیقی انسان دو دسته است: ۱- تمایلات عالی ۲- تمایلات دانی

(هر مورد ۰/۲۵)

• دو دسته از "تمایلات انسان" کدامند؟ چه نامیده می شوند؟ (۱ نمره) ش ۱۶ و د ی ۱۷

تمایلات عالی و تمایلات دانی. (۰/۵) دسته اول را خود عالی و دسته دوم را خود دانی

می نامند.

- .....
- نام دو خود در انسان چیست؟ آن دو با چه عنوانی وارد صحنه می شوند؟ (۱ نمره)
ش ۱۷
خود عالی، (۰/۲۵) خود دانی، (۰/۲۵) نفس لوامه، (۰/۲۵) نفس اماره. (۰/۲۵)
- .....

- انسان صاحب کرامت در برخورد با نفس لوامه و اماره چگونه عمل می کند؟ (۱ نمره) ش ۱۷
انسان صاحب کرامت و عزت همواره به سود نفس لوامه عمل می کند و تسلیم نفس اماره نمی شود. اما انسان ذلیل در درون شکست می خورد و تسلیم نفس اماره می شود. (۰/۵) پس انسان گناهکار پیش از آن که در مقابل عوامل بیرونی تسلیم شود ابتدا در خود می شکند و حقارت را پذیرا می شود. (۰/۵)

- چگونه می توان " کرامت و عزت نفس " را پرورش داد و تقویت کرد؟ (۱ نمره)
ش ۱۵
چون سرچشمه ی عزت خداوند است. پس راه و روش کسب عزت و کرامت نفس بازگشت به سوی خدا و قبول فرمان های اوست. هرکس که در این بازگشت مصمم تر و اطاعتش از خدا بیش تر باشد، کرامت و عزتش بیش تر است.
- .....

- راه کسب عزت چیست؟ چه کسانی کرامت و عزت بیش تری دارند؟ (۱ نمره)
ش ۱۷
هرکس به دنبال عزت است باید به سرچشمه عزت یعنی خدا مراجعه کند. (۰/۵) و هرکس اطاعتش از خدا بیش تر باشد، کرامت و عزتش بیش تر است. (۰/۵)
- .....

- قرآن کریم راه پرورش کرامت و عزت نفس را چه می داند؟ (۱ نمره)
ش ۱۷

برای یافتن عزت و پرورش آن در خود، باید به سراغ سرچشمه‌ی آن رفت. قرآن کریم می‌فرماید هرکس به دنبال عزت است، باید به سرچشمه‌ی آن مراجعه کند و راه دیگری وجود ندارد، زیرا قرآن کریم تمام عزت را از آن خدا می‌داند و برای دیگری که در مقابل خدا باشد، سهمی قائل نیست.

- چرا انسان صاحب کرامت اهل پیمان شکنی نیست؟ (۱ نمره)

خ ۱۵ ، د ۱۵ ، د ۱۶ و د ۱۷

زیرا آن را مخالف کرامت خود می‌یابد و پیمانی را که با خدا بسته نمی‌شکند و بی‌وفایی نمی‌کند. بنابراین یکی از راه‌های ماندگاری بر پیمان تقویت احساس کرامت و عزت است.

- ارتباط بین کرامت نفس با گناه چیست؟ (۵/۰ نمره)

خ ۱۵

انسان کریم پروا دارد که در حضور خداوند گناه کند، شرم می‌کند که خداوند گناه او را ببیند. پس هرچه کرامت نفس بیش‌تر باشد، آدمی کم‌تر مرتکب گناه می‌شود.

درس چهاردهم

دین و زندگی ۳

- ترجمه‌ی آیه‌ی زیر را بنویسید. آیه‌ی فوق به چه مطلبی در مورد منزلت حقیقی انسان اشاره دارد؟ (۵/۱ نمره)
ش ۱۵

" مَنْ عَمِلَ صَالِحًا مِنْ ذَكَرٍ أَوْ أَنْثَىٰ وَهُوَ مُؤْمِنٌ فَلَنُحْيِيَنَّهٗ وَحَيَاةً طَيِّبَةً. "

هرکس از زن و مرد، کار نیکی انجام دهد، در حالی که ایمان دارد. (۱)
زن یا مرد بودن نشانه‌ی نزدیکی و قرب به خدا نیست و به این خاطر به کسی پاداش خاصی داده نمی‌شود. ارج و منزلت زن و مرد به میزان ایمان و عمل صالح آن هاست. (۰/۵)

• چرا خداوند نقش زن و مرد را متفاوت قرار داده است؟ (۱ نمره)

خ ۱۶
از آنجا که خداوند زن و مرد را برای زندگی در کنار هم آفریده تفاوت‌های تکمیل کننده در وجود آن‌ها قرارداده و به یک‌دیگر نیازمند ساخته است. (۰/۵) این تفاوت‌ها به معنای برتری ذاتی یکی بر دیگری نیست بلکه برای ایفای نقش تکمیلی در خانواده و جامعه بر اساس ویژگی‌های زیستی و روان شناختی و بهره‌مندی مناسب و بجا از توانمندی‌های متفاوت آن دو است. (۰/۵)

• زمینه‌های طبیعی تشکیل خانواده را نام ببرید. (ذکر ۴ مورد) (۱ نمره)

۱- نیاز جنسی ۲- نیاز به آرامش و انس روحی با همسر ۳- رشد و پرورش فرزندان
۴- تسهیل در رشد معنوی و اخلاقی. (هر مورد ۰/۲۵ نمره) د ی ۱۵ ، د ی ۱۶ و د ی ۱۷

• توضیح دهید که چرا خانواده یک نهاد طبیعی و متفاوت با سایر نهادهای اجتماعی است؟

(۱ نمره) د ی ۱۶
نهاد خانواده مانند یک شرکت تجاری، اداری یا صنعتی نیست که چند نفر برای رسیدن به منافع مشترک گرد هم آیند و شرکتی را به وجود آورند. خانواده یک نهاد طبیعی و لازمه‌ی خلقت انسان است و بدون این نهاد، حیات و تکامل انسانی با خطر جدی روبه‌رو می‌شود.

• ابتدایی‌ترین زمینه‌ی تشکیل نهاد خانواده چیست؟ توضیح دهید. (۱ نمره)

ش ۱۶

نیاز جنسی ابتدایی ترین زمینه ی شکل گیری نهاد خانواده می باشد. نیاز جنسی مرد و زن به یک دیگر از دوران بلوغ آغاز می شود و اولین کشش و جاذبه را میان زن و مرد ایجاد می کند.

• **عالی ترین زمینه برای تشکیل خانواده را بیان کرده و توضیح دهید. (۱ نمره)**
تسهیل در رشد معنوی و اخلاقی. (۰/۵) عالی ترین زمینه برای تشکیل خانواده نیاز به فرصتی مناسب برای رشد معنوی، اخلاقی و اجتماعی زن و مرد و فرزندان است. خانواده، فضایی ایجاد می کند که نه تنها فرزندان، بلکه پدر و مادر نیز می توانند فضایل اخلاقی خود را تقویت کنند و رشد دهند. (۰/۵)

خ ۱۵ و ش ۱۷

درس پانزدهم

دین و زندگی ۳

• **چرا تنها علاقه و محبت اولیه نمی تواند لازمه ی انتخاب همسر باشد؟ (۰/۵ نمره)**
خ ۱۷
زیرا علاقه و محبت اولیه، چشم و گوش را می بندد و عقل را به حاشیه می راند، به گونه ای که فریادهای خیرخواهانه ی او را نمی شنود. (۰/۵)
(حُبُّ الشَّيْءِ يُغْمِي وَ يَصِمُّ: علاقه ی شدید به چیزی آدمی را کور و کر می کند.)

• **چرا پیشوایان دین در امر ازدواج، مشورت با پدر و مادر را سفارش کرده اند؟ (۱ نمره)**
زیرا پدر و مادر به علت علاقه و محبت به فرزند معمولاً مصالح و خوشبختی او را در نظر می گیرند و به علت تجربه و پختگی شان بهتر می توانند خصوصیات افراد را دریابند و عاقبت ازدواج را پیش بینی کنند.

ش ۱۵ و

دی ۱۶

• چرا اذن پدر برای ازدواج دختر الزامی است؟ (۱ نمره)

د ۱۵ و

ش ۱۶

لطافت‌های روحی و ظرافت‌های عاطفی دختر، آن‌گاه که در فضای محبت و علاقه‌ی جنس مخالف قرار می‌گیرد، احتمال نادیده گرفتن برخی واقعیت‌ها و کاستی‌ها را به دنبال دارد. به خصوص که دختران به خاطر حیا و عزت نفس قوی خود، در ازدواج پیش قدم نمی‌شود. طلب و درخواست از طرف پسر و پذیرش و قبول از جانب دختر است. در چنین مواقعی، پدر که بر احساسات خود غلبه دارد و نیز دارای تجارب فراوان و شناخت کامل از جنس مرد است، می‌تواند به سان باغبانی از گل لطیف و ظریف خویش مراقبت کند و به راهنمایی او پردازد.

• با توجه به روایات معصومین (ع)، چهار مورد از معیارهای همسر شایسته را نام ببرید.

دینداری- اخلاق خوب- همتا و هم‌شأن بودن (کفویت)- پاکدامنی- توانایی بر تأمین زندگی. (چهار مورد کافیست. هر مورد ۰/۲۵) (۱ نمره)

خ ۱۵

• چه نوع معاشرت‌هایی برای شناخت همسر نتیجه بخش نیست؟ چرا؟ (۱/۵ نمره)

خ ۱۷

معاشرت‌هایی که منشأ آن تنها هوس‌های زودگذر است. (۰/۵) این گونه معاشرت‌ها هرچند با عنوان‌هایی مانند شناخت روحیه‌ی همسر و امتحان او باشد، نتیجه بخش نیست و آثار زیان بار دیگری دارد که بخاطر همان آثار خداوند اجازه‌ی این گونه معاشرت‌ها را نداده است. (۰/۵) در این معاشرت‌ها معمولاً احساسات در هر دو نفر حاکم می‌شود. هر طرف اصرار دارد خود را بهتر از آن چه هست، نشان دهد تا محبوب دیگری واقع شود. معمولاً هم بیش تر این معاشرت‌ها به سستی رابطه و جدایی می‌انجامد. (۰/۵)

- سه مورد از راههای شناخت همسر را بنویسید. (۵/۱ نمره) ش ۱۵ و دی ۱۷

۱- تحقق درباره‌ی خانواده همسر و موقعیت اعضای خانواده در محل زندگی و محل کار.

۲- شناخت دوستان همسر و کسانی که او با آنها معاشرت بیش تری دارد. ۳- تحقیق درباره‌ی روحیات و خلقیات همسر در محیط کار یا محل تحصیل ۴- معاشرت خانواده ی دو طرف با یکدیگر و بهره بردن از تجارب پدر و مادر در این معاشرت ها ۵- مشورت با افراد قابل اعتماد و کاردان ۶- گفت گو با یکدیگر در جلسات حضوری و طرح نظریات و دیدگاه‌های درباره‌ی موضوعات مختلف. (ذکر سه مورد کافی است. هر کدام ۰/۵ نمره)

- چرا نباید میان بلوغ طبیعی و فکری با زمان ازدواج فاصله زیاد شود؟ (۱ نمره) خ ۱۵

ازدواج، برای رفع یک نیاز طبیعی و پاسخگویی به قانون خلقت انجام می‌شود. اگر به این نیاز طبیعی در زمان و موقعیت مناسب پاسخ داده نشود، مانند سایر نیازها، اختلالات و مشکلات خاص خود را به دنبال دارد و آسیب‌های جبران ناپذیر روانی، اخلاقی و اجتماعی وارد می‌کند. برخی از زمینه‌های پیوند خانوادگی مانند نیاز جنسی و آرامش روحی و روانی ناشی از کنار همسر بودن، اندکی پس از دوران بلوغ آغاز می‌شود.

پاسخگویی به این نیازها را نمی‌توان چندان به تأخیر انداخت.

- ازدواج به موقع چه فوایدی در بر دارد؟ (۱ نمره) ش ۱۷

شادابی، نشاط، سلامت جسمی و روحی، رشد طبیعی، احساس رضایت درونی، تعادل در حالات و رفتار، خشرویی و خوش خلقی، کاهش فشار جنسی، کاهش روابط نامشروع و آسیب های اجتماعی و روانی از فواید ازدواج به موقع است. (ذکر ۴ مور کافی است. هر مورد ۰/۲۵)

• "آمادگی زیستی و روحی" ازدواج نیازمند چند نوع بلوغ است؟ (۱ نمره) خ ۱۶
آمادگی زیستی و روحی ازدواج نیازمند دو بلوغ است: یکی بلوغ جنسی و دیگری بلوغ عقلی و فکری که مدتی پس از بلوغ جنسی ایجاد می شود. نباید فاصله ی میان بلوغ جنسی و عقلی با زمان ازدواج زیاد شود و تشکیل خانواده به تأخیر افتد.

درس شانزدهم

دین و زندگی ۳

• آیه ی زیر را ترجمه کنید. (۱ نمره)
خ ۱۶
وَقَضَىٰ رَبُّكَ أَلَّا تَعْبُدُوا إِلَّا إِيَّاهُ وَبِالْوَالِدَيْنِ إِحْسَانًا.
و حکم کرد پروردگارت که عبادت نکنید غیر از او را (۰/۵) و نیکی به پدر و مادر را (۰/۵)

• شرایط اصلی پیمان ازدواج را بنویسید. (۱ نمره) ش ۱۶ و
خ ۱۷
۱- اعلام رضایت دختر و پسر و اجباری نبودن ازدواج برای هیچ کدام ۲- فریب کاری نکردن درباره ی عیب هایی که ازدواج را باطل می کند. ۳- اذن پدر برای ازدواج دختر ۴- صدق یا مهریه ی زن (هر مورد ۰/۲۵)

• " نقش مرد " در خانواده را نام ببرید. (۱ نمره)
خ ۱۶

۱- تأمین هزینه زندگی خانواده ۲- مدیریت و نگهداری از حریم خانواده ۳- رابطه‌ی
محبت آمیز با همسر ۴- محبت و نظارت پدری (هر مورد ۰/۲۵)

• "نفقه" چیست و به عهده‌ی چه کسی است؟ (۱ نمره)
خ ۱۵ ، دی ۱۶ و
ش ۱۷

تأمین هزینه‌های لازم از جهت خوراک، پوشاک، مسکن و آن چه برای آسایش و رفاه
شایسته‌ی همسر ضرورت دارد از نظر شرعی و حقوقی نفقه نامیده می‌شود (۰/۷۵) و بر
عهده‌ی شوهر می‌باشد. (۰/۲۵)

• از نقش های مرد" رابطه ی محبت آمیز با همسر" را توضیح دهید. (۱ نمره)
ش ۱۷ مرد باید محبت درونی خود را به همسر ابراز کند و از مخفی کردن آن بپرهیزد،
همسر با شنیدن ابراز محبت، اعتماد به نفس فوق العاده‌ای پیدا کند و توجه او به
زندگی چند برابر می‌شود.-----

آیا شرایط پرداخت نفقه نیازمند بودن زن است؟ توضیح دهید. (۱ نمره)
دی ۱۷
خیر، بلکه انجام وظایف همسری است. اگر زن ثروتمند هم باشد باز هم این تکلیف
برعهده‌ی مرد است و اگر زن درآمد خود را در هزینه خانواده مصرف کند به همسر
خود کمک کرده است.

• مهم ترین "وظیفه مشترک زن و مرد" در خانواده چیست؟ (۱ نمره)
ش ۱۵

برنامه‌ریزی برای رشد و تعالی خود و فرزندان، (۰/۲۵) مهم ترین وظیفه‌ی پدر و مادر،
ایجاد زمینه‌ی مناسب برای رشد و تعالی خانواده است و همه‌ی نقش‌های قبلی برای به

انجام رساندن این وظیفه است. پدر و مادر باید با همکاری یکدیگر برنامه‌ای را تنظیم کنند که به اهداف مطلوب منجر شود. (۰/۷۵)

• چرا هیچ کار دیگری را نمی‌توان با نقش مقدس "مادری" برابر دانست؟ (۱ نمره)

ش ۱۷

زیرا، رشد و بالندگی فرزند از ابتدای انعقاد نطفه در رحم تا مدت‌ها پس از تولد برعهده‌ی مادری با محبت، شکیبا، فداکار، خردمند، عقیف و باتقوا است. رشد متعادل و طبیعی فرزند بیش‌تر برعهده‌ی مادر است و با وقت‌گذاری او ممکن می‌شود.

• وظایف ما نسبت به پدر و مادر چیست؟ چهار مورد را ذکر کنید. (۱ نمره)

ش ۱۶

۱- جلب رضایت پدر و مادر ۲- حفظ حرمت پدر و مادر ۳- اطاعت از دستورات پدر و مادر ۴- خدمت به پدر و مادر بدون چشمداشت ۵- محبت کردن به پدر و مادر ۶- قدردانی و شکرگذاری از آن‌ها (ذکر چهار مورد کافی است. هر مورد ۰/۲۵)